

Meşâyîh-i Uşşâkiyye'den Mahmûd Bedreddîn Efendi ve Şiirleri*

Mahmûd Bedreddîn of the Sheikhs of Ushshakiyya
and His Poems

SEDA KURT

İstinye Üniversitesi

(saydin@istinye.edu.tr), ORCID: 0000-0001-9202-9887.

Geliş Tarihi: 20.04.2022. Kabul Tarihi: 04.06.2022.

“ ” Kurt, Seda. “Meşâyîh-i Uşşâkiyye'den Mahmûd Bedreddîn Efendi ve Şiirleri.” *Zemin*, s. 3 (2022): 94-126.

* Cemaleddin Server Revnakoğlu'nun notları arasında bulunan bu şiirlerden beni haberdar eden, sorularıma vaktini ayırıp sabırla cevap veren değerli hocam Mustafa Koç'a gönülden teşekkür ederim.

Özet: Mahmûd Bedreddîn Efendi, on sekizinci yüzyılda yaşamış Uşşâkî şeyhlerinden biridir. Fatih'te Keçeciler Caddesi'nde bulunan Uşşâkî tekkesinde postnişinlik yapmıştır. Burada sakin iken 1196/1782 yılında çıkan Cibali yangınında tekke yanmış, kendisi de bu yangından kısa bir süre sonra vefat etmiş ve tekkenin bahçesine defnedilmiştir. Kaynaklarda *Dîvân* tertip ettiği fakat bu *Dîvân*'ın yangında zayı olduğu yazılmıştır. Bugüne kadar herhangi bir şiirinin tamamının örneğine tesadüf edilemeyen Mahmûd Bedreddîn Efendi'nin, Cemaleddin Server Revnakoğlu'nun kaydı ile, Süleymaniye Kütüphanesi Revnakoğlu Koleksiyonu Mahmud Şevket Paşa ve Müteferrik Notlar 263 numaralı dosyada bulunan 18 şiirine ulaşılmıştır. Çalışmanın amacı, Bedrî mahlasıyla şiirler kaleme alan Mahmûd Bedreddîn Efendi'nin şiirlerini incelemek ve araştırmacıların istifadesine sunmak için metnini neşretmektir.

Anahtar Kelimeler: Bedrî, Mahmûd Bedreddîn Efendi, Uşşâkîlik, tasavvuf.

Abstract: Mahmûd Bedreddîn was one of the Ushshakiyya sheikhs who lived in the 18th century. He worked as a sheikh in khanqah of Ushshakiyya located on Keçeciler Street in Fatih. While he lived there, the khanqah burned down in the Cibali fire of 1196/1782, shortly after which he died and was buried in the garden of the khanqah. Sources indicate that he wrote a *Diwan*, but that this book was burned in the fire. In the record of Cemaleddin Server Revnakoğlu, 18 of Mahmûd Bedreddîn's poems, which were not found until today, were found in Mahmud Şevket Paşa and Miscellaneous Notes file number 263 in the Süleymaniye Library Revnakoğlu Collection. The aim of this study is to publish the text of Bedreddîn, who wrote poems under the pen name Bedrî, in order to examine his poems and present them to researchers.

Keywords: Bedrî, Mahmûd Bedreddîn, Ushshakiyya, sufism.

Uşşâkî şeyhlerinden Bedrî mahlaslı Şeyh Mahmûd Bedreddîn Efendi'nin *Dîvân'*ı 1196/1782 yılında çıkan Harîk-i Kebîr olarak anılan Cibali yangınında zayi olduğundan günümüze intikal edememiştir.¹ Fakat tarikat folkloru ve İstanbul tekkeleri üzerine yaptığı araştırmalarıyla tanınan Cemaleddin Server Revnakoğlu (ö.1968), bugün Süleymaniye Kütüphanesi Revnakoğlu Koleksiyonu Mahmud Şevket Paşa ve Müteferrik Notlar 263 numarada kayıtlı notlarında Bedrî'nin 18 şiirine yer vermiştir. Bu şiirlerin varlığına ilk defa *Revnakoğlu'nun İstanbul'u: İstanbul'un İç Tarihi Fatih* adlı eserde dikkat çekilmiş,² fakat ayrıntılı olarak bu şiirlerin incelendiği bir çalışma yapılmamıştır.

İki bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde Mahmûd Bedreddîn Efendi'nin hayatı hakkında bilgi verilmesi ve şiirlerinin şekil, dil, üslup ve muhteva bakımından örneklerle incelenmesi amaçlanmıştır. İkinci bölümde, Bedrî'nin şiirlerinin çeviri yazısı ve günümüz Türkçesine aktarımına yer verilmiştir.

Şeyh Mahmûd Bedreddîn Efendi'nin Hayatı

Hayatı hakkında kaynaklarda pek fazla bilgi bulunmayan Mahmûd Bedreddîn Efendi'nin doğum tarihi belli değildir. Annesi Ayşe Hatun (ö. 1191/1777), oğlundan altı yıl önce vefat etmiş olup oğlunun şeyh olduğu Uşşâkî tekkesinin bahçesine defnedilmiştir.³ Mahmûd Bedreddîn Efendi, İstanbullu olup Halvetî tarikatının Uşşâkiyye kolunun kurucusu Eğrikapı Savaklar Tekkesi şeyhi Cemâleddîn Uşşâkî'nin (ö. 1164/1751) halifesidir.⁴ Fatih'te Keçeciler Caddesi'nde Hurrem Çavuş Camii karşısında bulunan Uşşâkî tekkesinde şeyhlik yapmıştır.⁵ Mahmûd Bedreddîn Efendi'den sonra halifesi Şeyh Mehmed Edîb Efendi (ö. 1220/1805),

1 Süleymaniye Kütüphanesi-Revnakoğlu Koleksiyonu Mahmud Şevket Paşa ve Müteferrik Notlar 263, yk. 196; Osmânzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, haz. Mehmet Akkuş ve Ali Yılmaz (İstanbul: Kitabevi, 2006), 4:416.

2 Mustafa Koç, *Revnakoğlu'nun İstanbul'u: İstanbul'un İç Tarihi Fatih* (İstanbul: Fatih Belediyesi, 2021), 3:1279.

3 Koç, *Revnakoğlu'nun İstanbul'u*, 3:1280.

4 Mahmut Erol Kılıç, "Cemâleddin Uşşâkî," *İslam Ansikopedisi* (İstanbul: TDV, 1993), 7: 315; Koç, *Revnakoğlu'nun İstanbul'u*, 3:1277. *Vefeyât-ı Ayvansârâyî*'de Mahmûd Bedreddîn Efendi'nin Savak Tekyesi şeyhi Seyyid Celâlüddin Efendi'den ahz-ı tarikat eylediği yazılmıştır. Bkz. Hâfız Hüseyin Ayvansârâyî, *Vefeyât-ı Ayvansârâyî (İnceleme-Tenkitledir Metin)*, haz. Ramazan Ekinci (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017), 206.

5 Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, 4:416; Ayvansârâyî, *Vefeyât*, 206; Koç, *Revnakoğlu'nun İstanbul'u*, 3:1277.

bu tekkenin postnişini olmuştur.⁶ Keçeciler Tekkesi, Şeyh Mahmûd Bedreddîn Tekkesi veya Şeyh Edîb Efendi Tekkesi olarak anılan bu Uşşâkî tekkesinde Salı akşamları zikir yapıldığı için tekkeye Salı Tekkesi de denilmiştir.⁷

Şeyh Mahmûd Bedreddîn Efendi, tekkede sakin iken 1196/1782 yılında çıkan Cibali yangınında tekke yanmış, yangından bir vakit sonra 1197/1783 yılında vefat etmiştir. Vefatına *da'vet-i behîst* şeklinde tarih düşürülmüş⁸ ve Hüseyin Vassâf'ın rivayetiyle tekkede bulunan bir levhada⁹ şairi şimdilik belli olmayan şu tarih söylenmiştir:

Hâzret-i Bedreddîn Vefât Târîhi

Peyrev-i isr-i kirâm şeyh-i tekâpûy-ı enâm

Ya'nî Mahmûd Efendi-i mehâmid-âlûd

Hâzret-i Şeyh Cemâlî'den olup müstahtef

Erdi ser-menzil-i makşûda edip mahv-ı vücûd

Sebak-ı aşk ile olmuşdu Üveysi-meşreb

Rû-nümâ idi ona ma'nî-i sır gayb u şühûd

Pertev-endâz idi envâr-ı hüda vechinde

Nûr-ı tevhid ü yakîn olmuş idi lem'a-nümûd

Neş'e vü aşk etem sırr-ı ledünne mahrem

Mecma'-ı hüsn-şiyem muttaşif-ı haşlet-cûd

'Âşık-ı şâh-ı rûsûl sâlik-i marzî-i sübûl

Mürşid-i zinde göñül mutlak-ı mecmû'-ı kuyûd

Yapdı bu zâviyeyi tâ ki tesellî bulalar

Naş-ı aşhâbı edip cân gibi bunda âsûd

⁶ Koç, *Revnakoğlu'nun İstanbul'u*, 3:1281.

⁷ Ahmed Nezih Galitekin, *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütübhanê, Matbaa, Mahalle ve Selâtin İmâretleri* (İstanbul: İşaret Yayınları, 2003), 238; Lokman Turan, "İstanbul Dergâhları Hakkında Bilinmeyen Bir Eser: Lutfî'nin Hânkâh-nâmesi," *Türkbilig*, s. 22 (2011): 46.

⁸ Ayvansarâyî, *Vefeyât*, 206.

⁹ Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, 4:416.

Şevkıla oldu hırāmān-ı harīm-i lāhūt

İrci'î emrini ğūş eyleyip ol zāt-ı sūtūd

Eyleye 'anber-i sārā-i türāb-ı kabriñ

Raḥmetiyle ede sīr-āb Cenāb-ı ma'būd

Rıḥletinde gelip üçlerle dēdi ehl-i kulūb

Cevhereyn-i beyt ile tārīhi olsun ma'dūd

Sırrını eyleye taḳdīs onunñ Rabb-i Ra'ūf

Rūh-ı pāki ola şāyān-ı Makām-ı Maḥmūd¹⁰

Sene 1197¹¹

Şiirlerin Şeyh Maḥmūd Bedreddīn Efendi'ye Aidiyeti Meselesi

Maḥmūd Bedreddīn Efendi'nin bilinen tek eseri *Dīvān*'ı olup bu eser yangında zayı olmuştur.¹² Revnakoğlu Koleksiyonu'nda bulunan dosyada yer alan şiirlerin başında

Bu Dīvān Şeyḫ Maḥmūd Bedre'd-dīn 'Uşşākī ḥazreti kuḍdise sırruh el-bākiniñ¹³

10 س (60) + ر (200) + ن (50) + ی (10) + ا (1) + ی (10) + ل (30) + ی (10) + ة (400) + ت (400) + ق (100) + د (4) + ی (10) + س (60) + ا (1) + ن (50) + ك (20) + ر (200) + ب (2) + ر (200) + و (6) + ف (80) = 1122
ر (200) + و (6) + ح (8) + ب (2) + ا (1) + ك (20) + ی (10) + ا (1) + و (6) + ل (30) + ة (400) + ش (300) + ا (1) + ی (10) + ا (1) + ن (50) + م (40) + ق (100) + ا (1) + م (40) + م (40) + ح (8) + م (40) + و (6) + د (4) = 862
Tarih beytinden önceki beyitteki “cevher” ifadesinden hareketle noktalı harfler dikkate alınmışsa da 1197 tarihi tespit edilememiştir.

11 SK-Revnakoğlu 263, yk. 440. Bedrî'nin şiirlerinin bulunduğu dosyada hayatı hakkında kırmızı kalemle yazılmış *Şeyḫ Maḥmūd Bedreddīn* başlığı altında şu ifadeler yer almıştır:

Şeyḫ Maḥmūd Bedreddīn kuḍdise sırruh

Kibār-ı meşāyih-i 'Uşşākīyye'den Şeyḫ Maḥmūd Bedreddīn Efendi Cemāleddīn-i 'Uşşākī ḥazretlerinin ḥu-lefāsından. Ölümü 1197 tārīhinde. Ḥurrem Çavuş Cāmi'i karşısında binā ettiği zāviyesinde irtihāl eylemiştir. Müretteb Dīvān'ı varsa da ḥarīkde yanmıştır. Bu yaptığı zāviye 1196 senesi ḥarīk-i kebirinde yanmıştır. Şoñraları bu dergāhi ḥazret-i pīr Ḥüsameddīn türbesinde ayak ucunda yatan Şeyḫ Edirneli Mehmed Şıdkī Efendi binā etmiştir. Türbesi de vardır. Ḥazret-i Bedreddīn cenāba'llāh Şalāhi-i 'Uşşākī ile pīr-dāş olma-sıyla şoḥbetleri vardır. Şeyḫ Mehmed ve Şeyḫ Zuhūrī isminde iki ḥalīfesi vardır. Zuhūrī Efendi Burūsa'da Maḥkeme Cāmi'i kurbunda H'āce Muşlihiddīn maḥallesinde iḥyā-yı ṭarīkat ēderdi. 1172'de irtihāl eyledi. Orada medfūndur faḳat kabri mekteb bāğçe olmağla ḥāl-i ḥazırda belirsiz olmuştur. Şeyḫ Maḥmūd Bedreddīn e'āzım-ı meşāyihden bir zāt-ı 'ālī-kādrdır. Bkz. SK-Revnakoğlu 263, yk. 196.

12 Ayvansarāyī, *Vefeyāt*, 206.

13 SK-Revnakoğlu 263, yk. 428.

ve sonunda

Bu divânuy şâhibi müşârîün ileyh eş-Şeyh Mahmûd Bedre'd-dîn Efendi hazretleri Yeni Bâğçe kurbunda Keçeciler'de Karabaş-ı Velî mahallesinde dergâh-ı şerîfde medfûndur, 'Uşşâkiyye'den, târih-i irtihâli 1197

ifadesi yer almıştır.¹⁴ Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ'*ya bu *Dîvân'*ı gördüğünü ifade etmiş¹⁵, *Mevlid Şerhi'*nde ise

*Zâtuma mir'ât idindüm zâtını
Bile yazdum adım ile adını*

beytini şerh ederken Şeyh Mahmûd Bedreddîn Efendi'nin şu beyitlerine yer vermiştir:

*Hudâ kıldı seni zâtına mir'ât yâ Resûlullâh
O mir'attan göründü sûret-i zât yâ Resûlullâh
O mir'ata nazar kıldıkda Mevlâ hüsnünü gördü
Begendi âşık oldu sana bi'z-zât yâ Resûlullâh
Tecellî-i kemâlullâh yüzünden zâhir oldukça
Bir oldu cümle ervâh ile esvât yâ Resûlullâh¹⁶*

Verilen beyitler, birkaç kelime farklılığı içerse de ulaşılan 18 şiir içinde yer almaktadır.¹⁷ Buradan hareketle, elde bulunan şiirlerin Şeyh Mahmûd Bedreddîn Efendi'ye aidiyetinin doğrulandığı düşünülebilir.

Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Vefeyât'*ında yer alan şu beyitler Mahmûd Bedreddîn Efendi'ye atfedilmektedir:

*Zuhûrun 'âleme 'ayn-ı inâyet yâ Resûla'llâh
Tulû'un bâ'is-i lutf-ı hidâyet yâ Resûla'llâh
Senün dergâh-ı âlîne sürer esved yüzün Bedrî
Diler dâ'im cenâbından şefâ'at yâ Resûla'llâh¹⁸*

¹⁴ SK-Revnaoğlu 263, yk. 440.

¹⁵ Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, 4: 416.

¹⁶ Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*, haz. Mustafa Tatçı Mustafa Tatçı ve öte. (İstanbul: Dergâh, 2006), 540.

¹⁷ Bkz. Şiirlerin Çeviri Yazısı ve Günümüz Türkçesine Aktarımı, G. 2.

¹⁸ Ayvansarâyî, *Vefeyât*, 206.

Verilen beyitler, bulunan 18 şiir içinde yer almamaktadır. Fakat üslup olarak Mahmûd Bedreddîn Efendi'nin şiirlerine çok benzemektedir.¹⁹ Buradan hareketle, Mahmûd Bedreddîn Efendi'nin bulunan şiirler dışında başka şiirlerinin de olduğu düşünülebilir.²⁰

Şiirlerin İncelenmesi

Nazım Şekli ve Türü, Vezin ve Kafiye

Bedrî mahlashı Şeyh Mahmûd Bedreddîn Efendi'nin tespit edilen 18 şiiri de aa, xa, xa, xa... şeklinde kafiye düzenine sahip beyitlerden oluşan gazel nazım biçimiyle yazılmış şiirlerdir. Şiirlerin tamamı aruz vezniyle yazılmış olup 4 adedi aruzun Remel bahrinin “Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün” kalıbıyla, 5 adedi Hezec bahrinin “Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün” kalıbıyla, 4 adedi Hezec bahrinin “Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün” kalıbı ve 5 adedi Remel bahrinin “Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün” kalıbıyla kaleme alınmıştır.²¹ Şiirlerin 2'si altı, 10'u yedi, 2'si sekiz, 1'i dokuz, 2'si on iki ve 1'i on üç beyitten oluşmaktadır. Şiirlerde aruz veznine uymayan kelimeler ve aruz kusurları mevcuttur. Şiirlerde geçen zihaf kusurlarından bazıları şunlardır:

‘Abd-i hâlişdir taşarruf istemez

Hâlik’a teslim olup rızâdadır (G.6/2)

Hubb-ı zâtı gün gibi sinemde zuhûr kıldıkda

Burc-ı dilde mihr ü mâhumdır Muhammed Muşafâ (G.7/3)

19 Bkz. Şiirlerin Çeviri Yazısı ve Günümüz Türkçesine Aktarımı, G.1 ve 2.

20 Revnakoğlu, dosyada bulunan 18 şiiri *Bedrî Dîvân*'ının tamamı gibi aktarmış ve şiirleri nereden istinsah ettiği hakkında bilgi vermemiştir. Uzun vadede *Dîvân*'ın yazma nüshasının gün yüzüne çıkacağı ümit edilmektedir.

21 Dinî tasavvufî Türk edebiyatı içinde değerlendirilen bu şiirlerin -gazel nazım şekli dışında- Remel bahrinin “Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün” kalıbıyla yazılanların gazel biçiminde dîvân, Hezec bahrinin “Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün” kalıbıyla yazılanların gazel biçiminde semâî nazım şekliyle kaleme alındığı da söylenebilir. Bu hususta bkz. Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, 8. bs. (Ankara: TDK, 2005), 354 ve 356. Fakat dinî tasavvufî Türk edebiyatı nazım şekillerine dâhil olmayan aruz kalıplarıyla yazılmış şiirlerin varlığı sebebiyle bütün şiirlerin nazım şekli gazel olarak nitelendirilmiştir. “Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün” kalıbıyla yazılan bir şiirin (G.15) son tef‘ileye tekabül eden redifi, vezne uymadığından bu şiirin hece vezni ile yazıldığı söylenebilir.

*Gelip erişmeden mevt-i zarûrî
Hâzır eyle varacağıñ konağı (G.11/8)*

*Cennet-i 'irfâna biz bulduk vuşûl
Ma'na-yı hûru der-âğûş eyledik (G.14/4)*

Vezne hâlel veren bazı imâle kusurları da mevcuttur:

*Dün ü gün vuşlat-ı dîl-dâr isteyen
'Âşıkıñ elde devâsı 'aşkıdır (G.9/6)*

Şiirlerde aruz veznine uymayan örnekler mevcuttur. Buradan hareketle Bedrî'nin şiirlerinde mânâyı ön plana alıp şekli geri planda tuttuğu düşünülebilir. Aruz veznine uymayan durumlarda metin tamiri yapılmıştır:

*Toyup esrâr-ı vahdetden hâlâş oldum bu keşretten
Okuyup 'ilm-i hikmetden 'il[i]m âsârdayım şimdi (G.3/4)*

*Zât-ı Bârî'den eriş[ir] 'âşıkânıñ göñlüne
Ceşbe-i feyz ü sa'âdetdir Hâbîb-i Kibriyâ (G.8/6)*

*Bu sebebdendir[dir] ki hayr irâdetiñ selb etmemek
Sa'γ ile erer kişi her menzîl-i miqdârına (G.18/9)*

Metin tamiri yapılamayan durumlarda şiirlere müdahalede bulunulmamış, şairin tasarrufu muhafaza edilmiştir:

*Göñül vermez denî dehre tahammül eyler her kahra
Hâkîkatde bulur behre seniñ 'âşıkların cânâ (G.16/4)*

Şiirlerde ahengi sağlamak için redif ve kafiyeye başvurulmuş olup bir şiir hariç bütün şiirlerde redif mevcuttur. 10 şiirde kâfiye-i mürâdefe, 5 şiirde ise kâfiye-i mukayyede ve 2 şiirde kâfiye-i mücerredeye yer verilmiştir:²²

*Maîla'-ı nûr-ı hidâyetdir Hâbîb-i Kibriyâ
Menba'-ı lutf u 'inâyetdir Hâbîb-i Kibriyâ (G.8/1)*
*Hüsni-i Leylâ'dan haber-dâr olmayan Mecnûn degil
Derd-i 'aşka düşmeyen 'âşık dahi meftûn degil (G.13/1)*

²² Redif ile kâfiye-i mürâdefe ve kâfiye-i mukayyedenin şiirlerde ağırlıklı olarak kullanılmasından hareketle, şiirlerin ezberlenmek ve tekke çevresinde zikir esnasında söylenmek için yazıldığı düşünülmektedir.

Bedrî'nin şiirlerinin nazım türleri, dinî lirizm olarak da adlandırılan²³ tevhit, na't ve ilâhîler ile nasihat içerikli nutuklardır:

Gelip erişmeden mevt-i zarûrî

Hâzır eyle varacağıñ konağı (G.11/8)

Fenāya meyl edip kalmaz seniñ 'aşıklarınñ cānā

Bekāya dahî aldanmaz seniñ 'aşıklarınñ cānā (G.16/1)

Dil, Üslûp, Muhtevâ

Bedrî'nin şiirlerinin muhtevâsı din ve tasavvuf olup şiirlerde kullanılan söz varlığı da bu muhtevâyâ göre şekillenmiştir. Şiirlerde Türkçe kelime ve tamlamaların yanında Arapça kelimeler ile Farsça kelime ve tamlamalar da önemli bir yer tutmaktadır. Fakat bu durum şiirlerin anlaşılmasına engel olmamış; kullanılan dil, dönemine göre sâde bile kalmıştır. Aşağıda verilen örneklerde görüldüğü üzere üç kelimedenden oluşan tamlamalar bile son derece anlaşılırdır:

İrişenler āgāh erdi kurb-ı Hakk'a şühesiz

Reh-ber-i rāh-ı selāmetdir Habib-i Kibriyā (G.8/4)

Cennet-i 'irfāna biz bulduk vusûl

Ma'nā-yı hūru der-āgūş eyledik (G.14/4)

Bedrî'nin şiirlerinin dördü (G.1,2,7,8) doğrudan Hz. Muhammed ve ona duyulan sevgiyi anlatmak için yazılmıştır. Şiirlerin üçü, birinci tekil (G.3,5,18) ve biri birinci çoğul şahıs eki (G.14) ile yazılarak bu şiirlerde tasavvufun sûfiler üzerindeki etkisinden bahsedilmiştir. Sûfilerin dünyaya sırtını dönmeleri, fânî olana meyletmemeleri gibi özelliklerinin yanında tasavvufun ve mutasavvıfların tanımının yapıldığı beş şiir (G.4,6,12,13,16) kaleme alınmıştır. Mutasavvıf bir şair olan Bedrî, diğer sûfî şairler gibi şiirlerinde halkı irşâda davet etmiştir. Şiirler içinde ikinci tekil şahıs eki ile nasihat amaçlı kaleme alınan iki şiir (G.11,15) mevcuttur. Allah aşkı üzerine iki (G.9,10) ve Allah'ın insana kendisinden üfle-diği ruh üzerine de bir şiir (G.17) kaleme almıştır. Aşağıda verilen örneklerde de görüldüğü üzere Hz. Muhammed'e olan sevgi ve halkı irşâda davet, şiirlerin muhtevalarından bazılarıdır:

23 Edith Gülçin Ambros, "Gülme, Güldürme, Gülünç Düşürme Gereksinimlerinden Doğan Türler," *Nazımdan Nesre Edebî Türler*, haz. Hatice Aynur ve öte. (İstanbul: Turkuaz, 2009), 66.

Enbiyâ vü evliyâ uydu aña
Cümlenin bil muhtedâsı 'aşkıdır (G.7/7)

Ko fânî mülkünü öze beâyı
Ölüm ansız gelip ibrâm olmadan (G.15/2)

Bedrî'nin şiirlerinden sanat yapma endişesinden uzak olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple yalnızca teşbîh, istiâre, tezâd, telmîh, iktibâs gibi sanatlara başvurulmuş; bu sanatlar, şiirlerde girift olmayıp açıkça ifade edilmiştir. Aşağıda verilen örneklerde görüldüğü üzere irfanın cennete; mânânın ise cennetteki hurilere teşbîh edildiği; Allah'ın rahmetinin tecellîsi olan cemâl ile hiddetinin tecellîsi olan celâl kelimelerinin arasında tezâd bulunduğu çok açıktır:

Cennet-i 'irfâna biz bulduk vuşûl
Ma'nâ-yı hûru der-âgûş eyledik (G.14/4)

Çün celâl ile cemâli âşikârdır cümlede
Her şîfâtı Hâk'dır ayla düşme gel inkârına (G.18/5)

Tasavvuf inancına göre mutlak varlık olan Allah, kendi güzelliğinin bilinmesini istemiş ve âlemleri yaratmıştır. Tasavvufta bu inanç, *Küntü kenzen mahfıyyen fe-ahbebtü en u'refe fe-halektü'l-halka li-u'refe* (li-ya'rifûnî) yani *Ben gizli bir hazine idim, bilinmeyi diledim, bunun için (beni bilmeleri için) yaratıkları yarattım*²⁴ sözüne dayandırılmaktadır. Tasavvuftaki bir diğer inanç ise, Allah'ın âlemleri Hz. Muhammed için yarattığıdır. Bu inanç da *Levlâke levlâke le-mâ halaktü'l-eflâke* yani *Sen olmasaydın, sen olmasaydın (ey Muhammed), felekleri yaratmazdım*²⁵ sözünden hareketle tasavvufta yerini almıştır. Bedrî, bu inançlara şiirlerinde şöyle yer vermiştir:

O mir'âta nazar kıldıkda Mevlâ hüsnünü gördü
Begendi 'âşık oldu san'a bi'z-zât yâ Resûlallâh (G.2/2)

Cihânı eyledi peydâ senin nûr-ı şerîfiden
Münevver oldu yer gök 'arş u hayât yâ Resûlallâh (G.2/4)

Tasavvuftaki vahdet-i vücûd (G.3,6), tecellî (G.2,6), mâsivâ (G.14,16), cüz'î ve küllî irâde (G.18), cevher (G.8,14), hayret (G.14) gibi kavramlar da Bedrî'nin şiirlerinin konusu olmuştur.

²⁴ Mehmet Yılmaz, *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler* (İstanbul: Kesit Yayınları, 2013), 396.

²⁵ Yılmaz, *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler*, 456.

*Hayret-ender-hayrete düştü gönül
Fikrimiz mât ‘aklı medhüş eyledik (G. 14/2)*

*Sivâ hubbunu terk eyler ezel ‘akdini berk eyler
Kamu makşûdu terk eyler senin ‘âşıkların cânâ (G.16/5)*

Bedrî, şiirlerinde klasik Osmanlı şairleri gibi âşık ve ârif hüviyetinde olup zâhid tipine karşı bir tavır sergilemiş; maksadının bunlar gibi cennet olmayıp Allah’ın yüzünü görmek olduğuna dikkat çekerek kendisinin bu zümreden olmadığını vurgulamıştır:

*Şem‘-i ‘aşka cân atar pervâne mişli ‘âşıkân
Zâhid-i huşkuş şafâsın çekdiği beş on değil (G. 13/3)*

*Gece gündüz sa‘y edip bu zikir ü tesbîhden murâd
Vuşlat-ı didâr-ı Hak’dır dildeki efsûn değil (G. 13/4)*

Sefîne-i Evliyâ adlı eserinde Bedrî’nin *Dîvân*’ını gördüğünü belirten Hüseyin Vassâf da onun şiirlerinin gâyet âşıkâne ve ârifâne olduğunu ifade etmiştir.²⁶

Sonuç Yeri

Hayatı hakkında kaynaklarda çok fazla bilgi bulunmayan Mahmûd Bedreddîn Efendi, on sekizinci yüzyılda yaşamış mutasavvıf bir şair olup Bedrî mahlasıyla bir *Dîvân* oluşturacak kadar şiir kaleme almıştır. Fakat bu eser, yangında zayi olduğundan günümüze ulaşamamıştır. Çalışmalarıyla tasavvuf folkloruna ışık tutan Cemaleddin Server Revnakoğlu’nun dosyalarında Bedrî mahlasıyla şiirler kaleme alan Mahmûd Bedreddîn Efendi’nin 18 şiiri yer almıştır. Her ne kadar söz konusu dosyalarda bu şiirlerden *Dîvân*’ın tamamı gibi bahsedilmiş olsa da elde bulunmayan başka şiirlerin de var olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde, Bedrî’nin 18 şiiri şekil ve muhteva yönünden incelenmiştir. Bir mutasavvıf şair olan Bedrî, şiirlerini sanat endişesinden uzak yazdığı için dili sâdedir. Şiirlerinde edebî sanatları kullansa da bu sanatlar son derece açıktır. Kullandığı kelime kadrosu, söz varlığı ve tamlamalardan hareketle, dinî ve tasavvufî konuları ele alan Bedrî’nin öğretici ve yol gösterici olma çabasında olduğu ve didaktik bir üslûbu benimsediği söylenebilir. Şiirlerinde ârif ve âşık hüviyetine sahip olan Bedrî, zâhid tipine karşı bir duruş sergilemiştir.

²⁶ Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, 4:416.

Ziya Paşa, *Harâbât* adlı eserinin mukaddimesinde şiir yazan mutasavvıfları şair olarak addetmediğini, onların amacının hakîkati nazm ile beyan etmek ve onlara şair demenin kemâl olana noksanlık isnâd etmek olduğunu şöyle ifade etmiştir:

Vardır bir sınıf-ı ehl-i güftâr

Maksûdları degildir eş‘âr

Mevlânâ Mesnevî’yi yazmış

Hem Gülşenî Ma‘nevî’yi yazmış

Yazmış nice bir güzîde âsâr

Mahmûd Şebüsterî vü ‘Attâr

Maksadları bunların ‘ayândır

Nazm ile hakîkati beyândır

Şâ‘ir demek öyle ehl-i hâle

İsnâd-ı nakîsedir kemâle²⁷

Çalışmanın ikinci bölümünde Bedrî’nin daha önce gün yüzüne çıkmamış olan şiirlerinin çeviri yazısı ve günümüz Türkçesi araştırmacıların dikkatine sunulmuştur. Bu çalışmayla Uşşâkî şeyhlerinden Bedrî mahlaslı Mahmûd Bedreddîn Efendi’nin şiirlerinin ortaya konmasıyla dinî tasavvufî Türk edebiyatına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

27 Ziyâ Paşa, *Harâbât* (İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1291/1874), Mukaddime.

Şiirlerin Çeviri Yazısı ve Diliçi Çevirisi²⁸

Bu Dīvān Şeyh Maḥmūd Bedre'd-dīn
'Uşşākī ḥazret-i ḳuddise sırruh el-bāḳīnün

Bismi'llahi'r-raḥmāni'r-raḥīm

1

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

.---/.---/.---/.---

Cemāliḡ āfitābı ḳıldı işrāk yā Resūlallāh
Ziyāsı dü cihāna vērdi revnaḡ yā Resūlallāh

Olunca pertev-i ḥüsnün nümāyān rüz-ı evvelde
Derildi der-behişte cümle 'uşşāk yā Resūlallāh

Ezelden bûy-ı 'aşḡun 'ıtrını kim anda şemın etdi
Bugün de yine oldur sarı müştāk yā Resūlallāh

Olan zāhirde bāḳında seniḡ pervāne-i ḥüsnün
Diler dā'im ola 'aşḡ ile ilḡrāk yā Resūlallāh

28 Şiirlerin Çeviri Yazısında Takip Edilen Usul: 1. Revnakoğlu Koleksiyonu 263 numarada Bedrî'nin şiirlerinin iki farklı nüshası mevcuttur. İlki dosyanın 191-195 numaraları içinde olup formalı bir kareli deftere rik'a ile yazılmıştır. Defterin formlarının ayrılması sonucu şiirlerin sırası bozulsa da reddâdelerden sıralama kolaylıkla takip edilmektedir. İlk şiirden önce yer alan 6 boş satırın şair ile ilgili bilgilerin yazılması amacıyla bırakıldığı düşünülmektedir. İkinci nüsha, dosyanın 428-440 numaraları içinde varak düzeni ve harekeli bir nesih hat ile yazılmış olup şiirler sıralıdır. İki nüsha arasında bazı kelime farklılıkları ve takdim tehirler mevcut olsa da bu durum şiirlerin anlamında büyük bir değişikliğe sebep olmamaktadır. Metnin çeviri yazısında iki nüsha arasındaki farklılıklar verilirken ilk nüshaya (191-195) A, ikinci nüshaya (428-440) B ile işaret edilmiş, şiirlere 1, 2, 3 şeklinde numara verilmiştir. 2. Revnakoğlu'nun şiirleri iki farklı nüsha olarak yazması, bir nüshanın müsvedde (B) olarak yazıldığını düşündürmektedir. Nitekim B nüshasında Arapça kelimelerin imlasında "Ḥayret-ender-ḥayrete düşdü göñül/Fikrimiz māt 'aḡlı medḥüş eyledik" (G. 14/2) ve "Kenz-i dilde cevher-i yektā bulup/ Bedrî'nin ḡüşuna menḡüş eyledik" (G.14/7) beyitlerinde olduğu gibi hatalar mevcut olup bu hatalar A nüshasında düzeltilmiştir. Bu sebeple imla hatalarından kaynaklı farklar dipnotta gösterilmemiştir. 3. İki nüsha birbirini aruz kusurları noktasında tamamladığı için şiirlerin çeviri yazısı esnasında -mânânın müsaade ettiği ölçüde- her iki nüsha da kullanılmış ve farklılıklar araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

Seni medh eylemek mümkün degildir hadd-i imkânda
Kemâl-i vaşfını eyledi Hâllâk yâ Resûlallâh

Hemân kırb-ı vîşâliye erişip intisâb etmek
Bu **Bedrî** bendenin maşşûdı ancak yâ Resûlallâh

[1. Ey Allah'ın elçisi, senin yüzünün güneşi doğdu, ışığı dünya ve ahireti güzelleştirdi. 2. Senin güzelliğinin parlaklığı ilk günden görününce bütün âşıklar cennette toplandı. 3. Ezelden Elest Meclisi'nde senin aşk kokulu ıtırını koklayan bugün de seni özleyendir. 4. Açıktan ve gizliden senin güzelliğinin pervanesi olan daima aşk ile yanmayı diler. 5. İmkân derecesinde seni övmek mümkün değildir, Allah senin vasfını mükemmel eyledi. 6. Bu Bedrî kulunun isteği hemen sana kavuşma yakınlığına erip senin yoluna girmektir.]

2

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

.---/.---/.---/.---

Hudâ kıldı seni zâtına mir'ât yâ Resûlallâh
O mir'âtdе görüldü şüret-i zât yâ Resûlallâh

O mir'âta nazar kıldıkda Mevlâ hüsnünü gördü
Begendi 'âşık oldu saña bi'z-zât yâ Resûlallâh

Tecellî-i kemâlullâh yüzünden zâhir olduḡda
Bir oldu kamu ervâh ile eşvât yâ Resûlallâh

Cihâmı eyledi peydâ seniḡ nûr-ı şerîfinḡden
Münevver oldu yer²⁹ gök 'arş u ḡayât yâ Resûlallâh

4. Metinde geçen Türkçe kelime ve eklerin imlasında Hayati Develi'nin "18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine" adlı makalesi dikkate alınmıştır. Makale için bkz. Hayati Develi, "18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine," *Doğu Akdeniz*, s. 1 (1998): 27-36. 5. Nüshalar arasında nazal n sesinin yazımı hususunda farklılık bulunmaktadır. B nüshasında tüm nazal n sesleri nun ü harfi ile, A nüshasında ise kef ک harfi ile yazılmış olup bu farklar dipnotta gösterilmemiştir. 6. Metin tamiri yapılan ifadeler, köşeli parantez [] içinde gösterilmiştir. 7. Aruz kusurlarından zihaf lar, kısa heceli ve italik yazılmıştır. **Şiirlerin Diliçi Çevirisinde Takip Edilen Usul:** Diliçi çeviriler, beyit esaslı olup merhun beyitler birlikte ele alınmıştır.

29 yer: yerle B

Göreliden vechiñi eyler müdām ‘aşkıñ ile cevlan
Felekler mihr ü mäh encümle evkât yâ Resûlallâh

Tenezzül eyleyip mülk-i cihâna gelmeden maşşud
Bilişsin³⁰ ‘aşk u ma‘şûk nefy ü işbât yâ Resûlallâh

Bu **Bedrî** ‘âciziñ gerçi hañası çok efzündür
Seniñ muhtâc-ı lutfuñ oldu bi’z-zât yâ Resûlallâh³¹

[1. Ey Allah’ın elçisi, Allah seni zatına ayna yaptı, o aynada zatın sureti görüldü. 2. Allah o aynaya bakınca senin güzelliğini gördü, beğendi ve sana bizzat âşk oldu. 3. Allah’ın mükemmelliğinin belirtisi senin yüzünde görününce bütün ruh ve sesler birleşti. 4. (Allah) dünyayı senin şerefli ışığından yarattı; yer, gök, arş ve hayat (bu ışıkla) aydınlandı. 5. Gökler, güneş, ay, yıldızlar ve zamanlar senin yüzünü gördüğünden beri daima devreder. 6. Senin tenezzül edip dünya ülkesine gelmendeki amaç; aşk ve maşuk, inkâr ve isbatın öğrenilmesidir. 7. Bu aciz Bedrî’nin hatası çok olsa da bizzat senin yardımına muhtaçtır.]

3

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

.---/.---/.---/.---

Koyup fânî gülistânı bekâ gülzârdayım şimdi
N’edem ğayrı bu imkânı civâr-ı yârdayım şimdi

Geçip bu âb ile gilden erişdim yâra ben dilden
Diken ref’ oldu hep gülden gül-i bî-ğârdayım şimdi

‘Anâşır bendini açıp cihât-ı sitteden geçip
Mağâm-ı lâhuta uçup müdām tayyârdayım şimdi

Görünce vech-i dil-dârı yoluna koydum hep varı
Bırakdım çârşu bâzârı ‘acâyib kârdayım şimdi

Toyup esrâr-ı vahdetden halâş oldum bu keşretten
Okeyup ‘ilm-i hikmetden ‘ilim âşârdayım şimdi

30 bilişsin: başdan B

31 Seniñ muhtâc-ı lutfuñ oldu bi’z-zât: Degildir ‘afv olursa hiç zerrât B

‘Ayân olunca ‘aşk bahri nümâyân oldu Hâk sırrı
Cihâna gevheri³² dürrü kamu izhârdıym şimdi

Bugün **Bedrî** gözün bîdâr edip gördü nice esrâr
Dü kevnî kaplamış³³ envâr iki envârdıym şimdi

[1. Ölümlü gül bahçesini bıraktım, şimdi ölümsüzlük gül bahçesindeyim; bu (dünya) imkânlarını ne yapayım artık ben şimdi sevgilinin civarındayım. 2. Ben bu dünyadan vazgeçip sevgiliye gönülden eriştim, (dünyadaki) gülden hep diken yükseldi, ben şimdi dikensiz güldeyim. 3. Unsurların bağını açıp altı yönden geçip ilâhî yerlere uçtum, şimdi daima uçmaktayım. 4. Gönlü alan sevgilinin yüzünü görünce bütün varlığımı onun yoluna koydum, alış verişi bıraktım şimdi acayip kârdıym. 5. Vahdetin sırlarına doyup kesretten kurtuldum, hikmet ilmini okudum, şimdi ilim eserlerindeyim. 6. Aşk denizi belirince Allah’ın sırrı ortaya çıktı, ben şimdi dünyaya mücevher ve inci saçmaktayım. 7. Bugün Bedrî gözünü açıp nice sırlar gördü, dünya ve ahireti ışıklar kaplamış, ben şimdi ışıklar (arasın)dayım.]

4

Mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün

.---/.---/..--

Cenâb-ı Hâk’a êrmekdir taşavvuf
Anıy kabzında olmaqdır taşavvuf

Gerek ‘âşık olan ma’şûk yolunda
Bu nağd-i cism ü cânî ede maşrûf

Geçip dünyâ vü ‘ukbâ guşşasından
Hâkâyık ‘ilmi ile ola me’lûf

Yakîniy êrgüren hâk’ke’l-yakîne
Kâtında bir ola her ‘ilm³⁴ ile ma’rûf

Êrişdiren özün halk-ı ‘azîme
Şifât ile ola her demde³⁵ mevşûf

32 gevheri: gevher A

33 kaplamış: kılmuşum B

34 ‘ilm: emr A

35 ola her demde: ol ola şimdi B

Kişi Hâk bilmege geldi cihāna
Saňa tevhîd-i zâtıñ kıldı mevķûf

Hâķîķat tevhîdiñ bildiñse **Bedrî**
Saňa sırr-ı hüviyyet³⁶ oldu meķşûf

[1. Tasavvuf, Allah'a ulaşmak, Allah'a teslim olmaktır. 2. Âşık olanın sevgili yolunda olması, bu ruh ve beden nakdini sarf etmesi gerektir. 3. Dünya ve ahiret sıkıntısını bırakıp hakikatlerin ilmine alışmaktır. 4. Senin bilmeni her şeye vâkıf olmaya ulaştırmanın huzurunda her ilim ile bilinen aynı olur. 5. Kendini büyük topluluğa ulaştıran her zaman sıfatlar ile nitelendirilir. 6. İnsan, dünyaya Allah'ı tanımaya geldi, (Allah) senin zatının birliğini sana bağladı. 7. Ey Bedrî gerçekliğin birliğini öğrendiysen sana (Allah'ın mutlak) hakikatinin sırrı açılmıştır.]

5

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

-.--/-.-/-.-

Kendimi farķ eyledim şāhāneyim
Aşlımı fehmi eyledim cānāneyim
Dost elinden içmişim cām-ı ezel
Tā ebed ayılmazam mestāneyim
Çekmişim dünyā vü 'uķbādan elim
Dost cemāli şem'ine pervāneyim
Bu cihānda kimse bilmez hālīmi
Şandılar ben 'āşık-ı divāneyim
Baħr-i 'aşķ içre mişālimdir şadef
Ol şadef içre dūr-i yek-dāneyim
Baş ü cāmı dost içün kıldım fedā
'Aşķ yolunda ben bugün merdāneyim
Bedriyā³⁷ bu remzi 'ārifler bilir
Anlamaz nādān olan hālā neyim

36 hüviyyet: hüveydā B

37 Bedriyā: -A

[1. Kendimi fark ettim, (bugün ben bir) padişah gibiyim, aslımın sevgili (Allah) olduğunu anladım. 2. Ezel kadehini sevgilinin (Allah) elinden içtiğim için ebede kadar ayılmayacak şekilde sarhoşum. 3. Dünya ve ahiretten elimi çektim, sevgilinin (Allah) mum gibi olan yüzünün pervanesiyim. 4. Bu dünyada hâlimi anlamayan kimseler beni divâne bir âşık sandılar. 5. Ben aşk denizindeki istiridye gibiyim, o istiridye içindeki tek inci tanesi benim. 6. Baş ve canımı sevgili (Allah) için feda ettim, ben bugün aşk yolunun merdiiyim. 7. Ey Bedrî bu gizli işaretleri ârif olanlar bilir, câhil olanlar hâlâ benim ne olduğumu anlamaz.]

6

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

-.--/-.-/-.-

İbni vâkı̄t olan tecellî-zâdedir

Anıı içün fâriğ ü âzâdedir

'Abd-i hâlişdir taşarruf istemez

Hâlık'a teslim olup rızâdadır

Fâniye meyl eyleyip kılmaz nâzar

Rûz u şeb meyli anıı 'ukbâdadır

Öyle dalmışdır³⁸ 'ulûm-ı vahdete³⁹

Şanmaıız siz kim anı dünyâdadır⁴⁰

Mest ü lâ-ya'kıl eden anı müdâm

Tâ ezelden içdigi ol bâdedir

'Aşk ile edip cihândan 'uzleti

Dost ile ülfetleri tenhâdadır

Gerçi bundadır vücûdı zâhiren

Bâtınen ol 'âlem-i a'mâdadır

Bedriyâ⁴¹ bu sırrı anlar fehm eder

Her kimin ki menzili a'lâdadır

38 dalmışdır: ıalmışdır B

39 'ulûm-ı vahdete: 'ilm-i vahdete A

40 dünyâdadır: 'ukbâdadır B

41 Bedriyâ: -A

[1. Vaktin oğlu tecellî çocuğu olduğu için (her şeyden) vazgeçmiştir. 2. İdareyi elinde bulundurmayı istemeyen samimi kuldur, Allah’a teslim olup (hâlinden) memnundur. 3. (Dünyanın) geçiciliğine meyl edip bakmaz, gece gündüz ahirete meyl eder. 4. Vahdet ilimlerine o kadar çok dalmıştır ki siz onun dünyada olduğunu sanmayın. 5. Onu daima sarhoş eden ezelde içtiği (Allah aşkı olan) şaraptır. 6. Aşk ile dünyadan çekilip sevgili ile yakınlıkları insanlardan uzaktadır. 7. Onun varlığı görünürde dünyada olsa da aslında o görünmezlik âleminde. 8. Ey Bedrî bu sırrı anlayan kimsenin makamı pek yüksektir.]

7

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

-.--/-.-/-.-/-.-

Dü cihânda pâdişâhımdır Muḥammed Muştafâ
 Mesned-i püşt ü penâhımdır Muḥammed Muştafâ
 Êtmişim rûz-ı ezelde⁴² ol şehe ben iktidâ
 Beyt-i dilde kıblegâhımdır Muḥammed Muştafâ
 Hubb-ı zâtı gün gibi sinemde zühür kıldıkda
 Burc-ı dilde mihr ü mâhımdır Muḥammed Muştafâ⁴³
 Hüsünüje ‘âşık olaldan gayra hîç etmem heves
 Âsumân-ı dilde mâhımdır Muḥammed Muştafâ⁴⁴
 Tâlibi maṭlûbuna êrgürdigiçün dâ’imâ
 Reh-ber-i dildeki râhımdır Muḥammed Muştafâ
 Vech-i pâkin görmek için ‘aşk ile şubḥ u mesâ
 Hâsret ü derd ile âhımdır Muḥammed Muştafâ
Bedrî’ye andan erişen dâ’imâ luṭf u ‘aṭâ
 Menba‘-ı feyz-i İlâhımdır Muḥammed Muştafâ

42 ezelde: evvelden B

43 Hubb-ı zâtı gün gibi sinemde zühür kıldıkda / Burc-ı dilde mihr ü mâhımdır Muḥammed Muştafâ: -B

44 Âsumân-ı dilde mâhımdır: Ez-dil ü cân dil-ḥ‘âhımdır A. Vezin gereği B nüshasındaki fark tercih edimiştir.

[1. Hz. Muhammed iki cihanda padişahımdır, arkamdaki dayanağımdır. 2. Ben o padişahın yolunu ezel günü tutmuşum, o gönül Kâbe'sinde kiblemdir. 3. Onun zatının sevgisi gönlümde güneş gibi görününce o, gönül burcunda güneş ve ayımdır. 4. Onun güzelliğine âşık olduğumdan beri başkasına hiç heves etmem, o benim gönlümün gökyüzünde ayımdır. 5. Daima isteyen istenilene kavuşturduğu için o, benim kılavuza benzeyen gönlümdeki yolumdur. 6. Gece gündüz aşk ile, hasret ve dert ile âh etmem onun mübarek yüzünü görmek içindir. 7. Ondan Bedrî'ye daima lütuf ve cömertlik ulaşmıştır, o Allah'ımın feyzinin kaynağıdır.]

8

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

-.--/-.--/-.--/-.-

Maṭla'-ı nūr-ı hidāyetdir ḥabīb-i Kibriyā
Menba'-ı luṭf u 'ināyetdir ḥabīb-i Kibriyā

Dā'imā andan erişir 'aşıkā cümle ni'am
Mālik-i kenz-i şehāvetdir ḥabīb-i Kibriyā

Evvelīniñ faḥridir āḥirīniñ seyyidi
Server-i ḥatm-i risāletdir ḥabīb-i Kibriyā

Ērişenler āgāh ėrdi ḳurb-ı Ḥaḳḳ'a şübhesiz
Reh-ber-i rāh-ı selāmetdir ḥabīb-i Kibriyā

Cümleñiñ aşlı vü fer'i olduḡuḳün ol şerif
Cevher-i evvel nihāyetdir ḥabīb-i Kibriyā

Zāt-ı Bārī'den eriş[ir]⁴⁵ 'aşıkānıñ göñlüne
Cezbe-i feyz ü sa'adetdir ḥabīb-i Kibriyā⁴⁶

Bedriyā ayrılma hîç sen⁴⁷ bāb-ı luṭfuñdan anıñ
Şāḥib-i kân-ı şefā'atdir ḥabīb-i Kibriyā

45 Vezne uymadığı için metin tamiri yapılmıştır.

46 Zāt-ı Bārī'den eriş 'aşıkānıñ göñlüne / Cezbe-i feyz ü sa'adetdir ḥabīb-i Kibriyā: -B

47 Bedriyā sen hîç ayrılma B: Bedrī ayrılma hîç sen A. Her iki nüshadaki şekil de vezne uymadığından "Bedriyā ayrılma hîç sen" ifadesi tercih edilerek metin tamiri yapılmıştır.

[1. Hz. Muhammed, doğru yolun ışığının doğduğu yerdir, lütuf ve cömertliğin kaynağıdır. 2. Âşığa bütün nimetler daima ondan ulaşır, cömertlik hazinesinin sahibidir. 3. Kendinden önce gelenlerin övücü, kendinden sonra gelenlerin efendisidir; peygamberliğin son önderidir. 4. O, kurtuluş yolunun kılavuzu olduğundan Allah'ın yakınlığına şüphesiz uyanık olarak erdi. 5. O, her şeyin kökü ve dalları olduğu için ilk ve son cevherdir. 6. O, âşıkların gönlüne Allah'ın zatından erişen mutluluk ve feyzin coşkusudur. 7. Ey Bedrîsen şefaât kaynağının sahibi olan Hz. Muhammed'in iyilik kapısından hiç ayrılma.]

9

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

-.--/-.-/-.-

Bu cihânın ibtidâsı 'aşkıdır

Yine âhîr intihâsı 'aşkıdır

'Âşıka ma'sûk yönünden erişen

Dâ'imâ feyz ü 'atâsı 'aşkıdır

Her ne cevâ ile cefâ olsa çeker

'Âşıkın zevk ü şafâsı 'aşkıdır

'Âşıka kılmaz e'tibâ hiç devâ

'Âşıkın derd ü devâsı 'aşkıdır

Ehli ölmez hem müdâm olur diri

Cümle hep fânî be'kâsı 'aşkıdır

Dün ü gün vuslat-ı dil-dâr isteyen

'Âşıkın elde devâsı 'aşkıdır

Enbiyâ vü evliyâ uydu aña

Cümle'nin bil mu'âzâsı 'aşkıdır

Bedriyâ kıo 'aşkını sen 'aşka uy

Râh-ı 'aşkını reh-nümâsı 'aşkıdır

[1. Bu dünyanın başlangıcı da sonu da aşktır. 2. Âşığa sevgili tarafından ulaşan iyilikler daima aşktandır. 3. (Âşık, aşkın) her ne sıkıntısı olsa çeker; çünkü âşkın zevk ü sefâsı aşktır. 4. Doktorların devâ bulamadığı âşkın derdi de devâsı da aşktır. 5. Âşık (aşk ehli) ölmez, daima diridir; her şeyin geçiciliği ve ebediliği aşktandır. 6. Gece gündüz sevgiliye kavuşmayı isteyen âşkın elde devâsı aşktır. 7. Peygamber ve veliler aşka uydu, hepsinin aşka tâbi olduğunu bil. 8. Ey Bedrî aklımı bırak, aşka uy; aşk yolunun kılavuzu da aşktır.]

10

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

-.-/-.-.-/-.-

Kimde kim vardır ezelden derd-i 'aşk
Oldurur 'uşşâk içinde merd-i 'aşk

Büy-ı 'aşkı şemm edem dersen eger
Gülşen-i cānda olur ol verd-i 'aşk⁴⁸

Cân içinde vuşlat-ı cānân için
Ez-dil ü cān bu yola serverdi⁴⁹ 'aşk

Baş u cānın yār için kıldı fedā
Dü cihāna bakmadı çü merd-i 'aşk

Hep fedā kıldı kamu varlığını
'Āşıkı ma'sûkuna ergürdü 'aşk

'Āşık u ma'sûk olunca bir vücūd
Ma'sûkiyyet semtine el vèrdi 'aşk

Bedriyā sen de fedā kıl varlığın
Ehl-i 'aşk içre olasın ferd-i 'aşk

[1. Kimde ezelden beri aşk derdi varsa âşıklar içinde aşk merdi odur. 2. Aşk kokusunu duymak istersen aşk gülü cānın gül bahçesinde. 3. Cān içinde sevgiliye kavuşmak için aşk, cān u gönülden bu yolda baş verdi. 4. Aşk merdi, iki cihana meyletmeyip baş ve canını sevgiliye feda etmiştir. 5. Aşk, bütün varlığını feda eden âşığı sevgilisine kavuşturdu. 6. Âşık ile sevgili bir vücut olunca aşk, sevgililik yoluna izin verdi. 7. Ey Bedrî, eğer sen de aşk sahipleri içinde bir aşk ferdi olmak istiyorsan varlığını feda et.]

48 verd-i 'aşk: derd-i 'aşk B

49 serverdi: server ü B

11

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

.---/---/---

Seni tutmuş müdām mevtiñ tuzağı
Kaçılmaz bir yere muhkemdir ağı⁵⁰

Ecel kaçşābı ayrılmaz pīşin-den⁵¹
Biler cānıñ içün dā'im bıçağı

Geçer 'ömrün senin her bir nefesde
Edersin dem-be-dem yakın ırağı

Yedigün lezzet ile bunca ni'met
Olur āhır saña şon demde ağı

Çıkar cānıñ senin bir gün teninden
Düzülür ortaya rihlet yatağı

Bu günler başına gelmezden evvel
Bırak elden kamu büstān u bāğı

Bu günü tahkik eyle ol sebük-bār
Bozulmazdan bu cismiñin otağı

Gelip erişmeden mevt-i zarūrī
Hāzır eyle varacağıñ konağı

Öluben **Bedriyā**⁵² ölmezden evvel
Basa gör menzil-i rüşde⁵³ ayağı

[1. Seni ölümün tuzağı daima tutmuş, ipi sağlam olduğu için bir yere kaçılmaz. 2. Ecel kasabı senin peşinden ayrılmaz, senin canın için daima bıçağını biler. 3. Senin ömrün her bir nefeste geçer, sen daima uzağı yakın edersin. 4. Lezzetle yediğin bunca nimet, en sonunda sana zehir olur. 5. Senin canın bir gün teninden çıktığında ölüm yatağı ortaya hazırlanır. 6. Bu günler başına gelmeden önce bütün dünya işlerini bırak. 7. Beden çadırı bozulmadan önce bu günü araştı, yükün hafif olsun. 8. Ölüm gelmeden önce gideceğin yeri hazırla. 9. Ey Bedrî, ölmeden önce öl, doğru yola götüren yere ayağını bas.]

50 bir yere muhkemdir ağı: berin-i muhtemid rāğı B

51 pīşinden: başından B

52 Bedriyā: Bedrî A

53 rüşde: sede B

12

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

.---/.---/.--

Olan yâriñ kulu ağyāra bakmaz
Seven ra'nā gülü hiç hāra bakmaz

Gören nār içre ol yâriñ vişālin
Atar kendisini ol nāra bakmaz

Görenler hüsni dil-dārı nümāyān
Zen-i dünyā olan mekkāra bakmaz

Gülistān-ı beķāyı seyr edenler
Geçer bundan fenā gülzāra bakmaz

Ėrişir ölmeden didār-ı⁵⁴ Hāķķ'a
O 'ayn-ı nūr olur envāra bakmaz

Ėrişen **Bedriyā**⁵⁵ kurb-ı vişāle
Olur Hāķķ ile ol bir kāra bakmaz

- [1. Sevgilinin kulu olan başkalarına bakmaz, iki renkli gülü seven dikene hiç bakmaz.
2. Sevgiliye kavuşmanın (kendini) ateşe atmak olduğunu gören, kendisini o ateşe bakmadan atar. 3. Sevgilinin güzelliğini açıkça görenler, dünya kadını olan hilekāra bakmaz. 4. Ebediliğin gül bahçesini seyredenler, geçiciliğin gül bahçesine bakmayıp geçer. 5. Ölmeden Allah'ın tecellisine erişen, o ışığın ta kendisi olur, (diğer) ışıklara bakmaz. 6. Ey Bedrî, kavuşmanın yakınlığına eren, Allah ile olur, (başka) bir işe bakmaz.]

54 didār-ı: envār-ı B

55 Bedriyā: Bedrî A

13

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

-.-/-.-/-.-/-.-

Hüs-n-i Leylâ'dan haber-dâr olmayan Mecnûn degil

Derd-i 'aşka düşmeyen 'âşık dâhi meftûn degil

Mübtelâ-yı 'aşk olan vuşlat diler ma'sûkuna

Dü cihânıñ varını vârsen aña memnûn degil

Şem'-i 'aşka cân atar pervâne mişli 'âşıkân

Zâhid-i huşkuñ⁵⁶ şafâsın⁵⁷ çekdiği beş on degil

Gece gündüz sa'y edip bu zıkr ü tesbîhden murâd

Vuşlat-ı dîdâr-ı⁵⁸ Hâk' dır dildeki efsûn degil

Nâ-âlef Hâk' a bu halkı gel dëyi da'vet eder

Hoş cesâret eyler ammâ da'vete me'zûn degil

Akça boncuğu satar bin lâf ile ol dür dëyi

'Ârif anlar sırça billûru dür-i meknûn degil

Bedriyâ⁵⁹ esrâr-ı Hâk' a kim bugün bulur vuşul

Dü cihânda şâd u hurremdir bugün ma'hzûn degil

[1. Leylâ'nın güzelliğinden haberdar olmayan Mecnûn, aşk derdine düşmeyen âşık tutkun değildir. 2. Aşka tutulmuş olan sevgilisine kavuşmayı dilediği için iki cihanın varlığını ona versen memnun değildir. 3. Pervane gibi aşk mumuna can atan âşıkların ruhsuz zâhidin rahatını çektiği beş on değildir. 4. Gece gündüz çalışıp zikir çekmekteki maksat, Allah'ın yüzünü görmektir, gönüldeki tesir değildir. 5. Tek başına halkı Allah'a gelmesi için davet eden, güzel bir cesaret eder ama (halkı) davet etmeye izinli değildir. 6. Beyaz renk boncuğu bin lafla inci diye satar, (ama) ârif olan cam ve kristalin saklı inci olmadığı anlar. 7. Ey Bedrî, Allah'ın sırlarına kim bugün kavuşursa iki cihanda sevinçlidir, bugün (olduğu gibi) hüznünlü değildir.]

⁵⁶ huşkuñ: hoş-gün B

⁵⁷ şafâsın: şafâsı B

⁵⁸ dîdâr-ı: dil-dâr-ı B

⁵⁹ Bedriyâ: -A

14

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

-.-/-.-/-.-

Cām-ı 'aşkı 'aşk ile nūş eyledik

Māsivâyı hep ferāmūş eyledik

Ḥayret-ender-ḥayrete düştü gönül

Fikrimiz māt 'aklı medhūş eyledik

Ḥayrete düştüğüm ta'n eylemen

Gözümüz yār yüzüne⁶⁰ duş eyledik

Cennet-i 'irfāna biz bulduk vuşul

Ma'na-yı ḥūru der-āğūş eyledik

Gālib olunca bize zevk u şafā

Kükreyip deryā gibi cūş eyledik

Derdimize biz yine⁶¹ derdi devā

Eyleyip derd-i dili hoş eyledik

Kenz-i dilde cevher-i yektā bulup

Bedrî'nin gūşuna⁶² mengūş eyledik

[1. Aşk kadehini aşk ile içtik, Allah'tan başka her şeyi unuttuk. 2. Gönül, şaşkınlık içinde şaşkınlığa düştü, fikrimiz yenildi, aklımız dehşete düştü. 3. Şaşırdığımız için bizi ayıplamayın, gözümüzü sevgilinin yüzüne yönelttik. 4. Biz irfan cennetine kavuştuk, mânâ hurisini kucakladık. 5. Zevk ü sefa bizde üstün olunca deniz gibi kükreyip coştuk. 6. Bizim derdimize biz yine derdi deva eyleyip gönül derdini hoş eyledik. 7. Gönül hazinesinde tek mücevher bulup Bedrî'nin kulağına küpe yaptık.]

⁶⁰ gözümüz yār yüzüne: vech-i yāre çeşmimi B

⁶¹ B nüshasında çok açık bir şekilde به ve A nüshasında ise به / نه / به şeklinde okuyuşa imkân veren bir yazım söz konusudur. Beytin mânâsına daha uygun olduğu düşünüldükçe "yine" ifadesi tercih edilmiştir.

⁶² gūşuna: sem'ine B

15

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün⁶³

.---/.---/.--

Ëriş Hakk'a bugün alışam olmadan
Bırak dünyâyı dilden dām olmadan

Ëo fânî mülkünü özle beķâyı
Ölüm ansız gelip ibrām olmadan

Yükün yüklet vücūduñ keşīsine
Mühеyyā тұr vaķt-i eyyām olmadan

Bu cism içre bu yükü Hakk'a ergür
Murād oldur sülük itmām olmadan

Ëşıtdır nuķ-ı Hakk'ı sem'-i cāna⁶⁴
Gözün görmez kulaķ aşām olmadan

Ëdegör mevtini dā'im temennī
Nidā-yı mevt ile⁶⁵ ilhām olmadan

Bitir **Bedrî** işiñ ölmezden evvel
Bu 'ömrün dükenip encām olmadan

[1. Bugün akşam olmadan Allah'a ulaş, (ölüm) tuzağına düşmeden gönülden dünyayı bırak. 2. Ölüm ansızın gelip seni zorlamadan geçici olan dünyayı bırak, ebediliği özle. 3. Yükünü varlık gemisine yükle, vaden dolmadan hazır ol. 4. Amaç, yol tamamlanmadan bu beden yükünü Allah'a ulaştırmaktır. 5. Gözün görmez, kulağın sağır olmadan can kulağına Allah'ın kelamını işittir. 6. Ölümün seslenmesi içe doğmadan daima ölmeyi talep et. 7. Ey Bedrî, işini ömrün tükenip tamamlanmadan evvel bitir.]

63 22 numaralı dipnotta da belirtildiği üzere, "Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün" kalıbıyla yazılan bu şiirin son tef'ileye tekabül eden "olmadan" ifadesi, vezne uymadığından bu şiirin hece vezni ile yazıldığı söylemek mümkündür.

64 sem'-i cāna: sem' ü cāna A

65 mevt ile: şavt dile A

16

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

.---/.---/.---/.---

Fenāya meyl edip kalmaz seniñ 'aşıqların cānā
 Beķāya daħi aldanmaz seniñ 'aşıqların cānā
 Bu dünyānıñ vefāsından kamu cevri ü cefāsından
 Geçer nefsi hevāsından seniñ 'aşıqların cānā
 Cihānıñ naķşına bakmaz göñül vèrip aña akmaz
 Özünü odlara yakmaz seniñ 'aşıqların cānā
 Göñül vèrmez deni dehre taħammül eyler her ķahra
 Hāķıķatde bulur behre seniñ 'aşıqların cānā
 Sivā hıbbunu terk eyler ezel 'aķdini berk eyler
 Kāmu maķşūdu terk eyler seniñ 'aşıqların cānā
 Tutar bir ķāmiliñ elin zikir öğredir o⁶⁶ dilin
 Yanılmaz bir nefes yolun seniñ 'aşıqların cānā
 Ezel Hāķķ izini izler müdām rızāsını gözler⁶⁷
 Dün ü gün vaşlını özler seniñ 'aşıqların cānā
 Göñül yıķmağa ķaşd etmez bu a'mālar gibi gitmez
 Megesle mūru incitmez seniñ 'aşıqların cānā
 Öper destini kim dögse du'ā eyler aña sögse
 Ğurūr etmez biri öğse seniñ 'aşıqların cānā
 Bilir esrārını cānıñ duyar remzini cānānıñ
 Ėrer aşlına her kāmıñ⁶⁸ seniñ 'aşıqların cānā
 Olur ez-cān u dil 'aşıķ olur yolunda hem şādık
 Olur elbet saña lāyık seniñ 'aşıqların cānā
 Bu **Bedrī** kemterin 'uşşāķ vişāline müdām müştāķ
 Saña Ėrmek diler ancaķ seniñ 'aşıqların cānā

66 o: -A

67 Hāķķ izini izler müdām rızāsını: izini izler müdām rızāların A

68 kāmıñ: kārıñ A

[1. Senin âşıkların geçici olana meyl etmez, ebedi olana da aldanmaz. 2. Senin âşıkların bu dünyanın sadakatinden de, bütün eziyetlerinden ve nefsinin heveslerinden de vazgeçer. 3. Senin âşıkların dünyanın süsüne aldanıp ona gönül vermez, kendini ateşlerde yakmaz. 4. Senin âşıkların her sıkıntıya dayanıp alçak dünyaya gönül vermez, her şeyin aslında kendine bir hisse bulur. 5. Senin âşıkların Allah'ın sevgisinden başka her şeyi bırakıp bütün isteklerini terk ederek ezel günü verdiği sözü sağlamlaştırır. 6. Senin âşıkların bir müşidin elini tutup (başkalarına) zikir öğretir, bir an olsun yolunu şaşırmasın. 7. Senin âşıkların ezelden beri Allah'ın izini izler, daima onun rızasını gözler, gece gündüz ona kavuşmayı ister. 8. Senin âşıkların kör gibi giderek gönülleri yıkmak istemez, sinek ve karıncayı (bile) incitmez. 9. Senin âşıkların birisi onu dövse de elini öper, biri ona sövse (o ona) dua eder, birisi onu övse gururlanmaz. 10. Senin âşıkların canın sırlarını bilir, sevgilinin işaretlerinden haberdardır, her kaynağın aslına ulaşır. 11. Senin âşıkların can u gönülden âşık olur, yolunda sadık olur, sana layık olur. 12. Âşıkların çok acizi (olan) bu Bedrî, senin âşıkların gibi daima sana kavuşmayı ve sana ulaşmayı ister.]

17

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

-.--/-.-/-.-/-.-

Ḥazret-i⁶⁹ Ḥaḳḳ'dan hidāyetdir bu rūḥ

Maḥz-ı luṭf ile 'ināyetdir bu rūḥ

Cümleden evvel yaratdı zü'l-celāl

Kaşıf-i kenz-i bidāyetdir bu rūḥ

Tāc-ı kerremnā⁷⁰ ile mükrem olan⁷¹

Şāḥib-i cümle kerāmetdir bu rūḥ

Yer ü gök çekmez taḥammülün anı⁷²

Ḥaşılı sırr-ı emānetdir bu rūḥ

Çār 'anāşırdır⁷³ libāsı zāhiren⁷⁴

Rūy-ı ma'nāda⁷⁵ ṭahāretdir bu rūḥ

69 Ḥazret-i: Cenāb-ı B

70 Kur'an-ı Kerim 17: 70.

71 olan: olup B

72 taḥammülün anı: taḥammül edemez B

73 'anāşırdır: 'unşurdur B

74 zāhiren: zāhir B

75 rūy-ı ma'nāda: ma'nā yüzünde

Cehl-i zulmetden müberrâdur özi
A'lem-i 'ilm-i diyânetdir bu rûh

Nûr-ı imâni hayâyı cem' eder⁷⁶
Böyle bir⁷⁷ şâhib-firâsetdir bu rûh

Hükm eder dâ'im vücûd iklîmine
Pâdişâh-ı pür-'adâletdir bu rûh

Menzili firdevs-i a'lâdur anı
Kimse bilmez ne 'ibâretdir bu rûh

Ten harâb olsa da ol olmaz harâb
Maẓhar-ı sırr-ı sa'âdetdir bu rûh

Vaşfını bilmek muhâl-ender-muhâl
Sırr-ı Hâk dâsen işâbetdir bu rûh

Bedriyâ⁷⁸ rûhdan haber vârdi Resûl
Emr-i Bârî'den işâretdir bu rûh

[1. Allah tarafından (bizlere verilen) bu ruh, doğru yolu gösterir, lütuf ve cömertliğin ta kendisidir. 2. Allah ruhu her şeyden önce yarattığı için bu ruh, hazineye benzeyen başlangıcın kaşifidir. 3. Bu ruh, Allah'ın kerem sahibi kılmasıyla hürmete layık olan, bütün harikuladeliklerin sahibidir. 4. Bize emanet bir sır olarak verilen bu ruhun yükünü yer ve gök çekemez. 5. Bu ruhun görünürde elbisesi dört unsur olmasına rağmen mânâ yüzünde ruh, temizliktir. 6. Karanlığın bilgisizliğinden kendisini arındıran bu ruh, din ilminin en bilgisidir. 7. Bu ruh, anlayış sahibi olduğu için inancın ışığı ile utanmayı bir araya toplar. 8. Çok adaletli bir padişah olan bu ruh, varlık ülkesine daima hükmeder. 9. Bu ruhun makamı pek yüce cennettir, kimse onun neyden meydana geldiğini bilmez. 10. Mutluluğun sırrına ulaşan bu ruh, beden yıkılsa da bozulmaz. 11. Bu ruha Allah'ın sırrı desen yerindedir, onun sıfatlarını bilmek asla mümkün değildir. 12. Ey Bedrî, Hz. Muhammed'in haber verdiği gibi ruh, Allah'ın emrinden bir işarettir.]

⁷⁶ cem' eder: bir iken B

⁷⁷ böyle bir: cem' eder B

⁷⁸ Bedriyâ: Bedrî A

18

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

-.-/-.-/-.-/-.-

Hāmd ola dā'im erişdim dostumuñ didārına
 Cān u dil gülü boyandı hüsününün envārına
 Ol muḥabbet nārı yakdı cümle varım kıldı kül
 Ol külü esdi şavurdu luṭfunuñ rüzgārına
 'Aşk zuhūr êtdikde⁷⁹ ol⁸⁰ dost saçların hep dağıdıñ
 Ol mübarek zülünü dökmüş güzel ruḥsārına
 Tā ezelden iki yolmuş ḥalk olan ervāhı hep⁸¹
 Bir⁸² gürühu luṭfa maẓhar bir gürüh ḳahhārına
 Çün celāl ile cemālî âşikārdır cümlede
 Her şıfâtı⁸³ Ḥaḳ'dır anla düşme gel inkārına
 Yétmeyince luṭf u cevır Ḥaḳḳ'dan saña bir zerrece
 Bir umūruñ fı'le gelmez iş ḳalır hep yarına
 Ḥayr u şerri Ḥaḳ'dan ḡayrı yokdur hıç işleyen
 Böyle bilseñ kişi ḳalmaz diyecek aḡyārına
 Er iseñ ḳurtar çerperden mezhebin tiz göreyim
 Var mıdır ḳuvvet ki sende ḳudretin izhārına
 Bu sebebden[dir]⁸⁴ ki ḡayr irādetin selb êtmemek
 Sa'y ile êrer kişi her menzil-i mıḳdārına
 Ḳabẓa-i ḥikmetde çün taḳdîr ile⁸⁵ tedbîr anıñ
 Tevfîḳ olur da êdersin ḡayrı sen nā-çārına
 Böyle erkān eylemiş şāh-ı cihān-ı lem-yezel
 Ḳudretin ḳul döndüremez bir daḡı tekrārına

79 êtdikde: êtdikçe B

80 ol: -A

81 ervāhı hep: ervāhları B

82 bir: her A

83 şıfâtı: şıfât B

84 Vezne uymadığı için metin tamiri yapılmıştır.

85 çün taḳdîr ile: çünki taḳdîr ü B

Tut Resûl'ün emrini Hakk'ın rızasın dâ'imâ
Fırka-i nâcî dilerseñ teslim ol settârına

Bedriyâ vër külliye cüz'i irâdet iste sen⁸⁶
Gel qarış bugünkü günde zümre-i hâşlarına

[1. Allah'a şükür daima sevgilimin yüzüne ulaştım, can ve gönül gülü onun güzelliğinin ışıklarına boyandı. 2. O aşk ateşi beni yaktı ve bütün varlığımı kül etti, senin iyiliğinin rüzgarı esip o külü savurdu. 3. Aşk görününce o sevgili saçlarını dağıtıp güzel yüzüne döktü. 4. Ezelde yaratılan bütün ruhların hep iki yolu olup, bunlardan bir topluluk Allah'ın rahmetine diğeri hiddetine nail olmuştur. 5. Her insanda Allâh'ın merhameti ve hiddeti (bir arada) görüldüğü için her sıfat Allah'(tan)dır, bunu anla (ve) inkâr yoluna gitme. 6. Eğer Allah'ın sana zerre kadar iyiliği veya eziyeti dokunmuyorsa herhangi bir işin gerçekleşmez, işlerin hep yarına kalır. 7. Allah'tan başka iyilik ve kötülük işleyen yoktur, bunu bilen kişinin başkasına diyecek (bir şey)i kalmaz. 8. Cesaretin varsa engellerden kurtar, gittiğin yolu çabucak göreyim, sende gücünü gösterecek kuvvet var mıdır? 9. (Allah'ın) senin seçme iradeni ortadan kalkmamasının sebebi, insanın gücünün yettiği her makama çalışmakla ulaşmasıdır. 10. Kabzaya benzeyen hikmette takdir ve tedbir onun elinde olduğu için (Allah'ın) yardımı olursa çaresiz kuluna iyilik edersin. 11. Bâkî olan dünya padişahı (olan Allah) bu yolu göstermiş, senin gücün kulu tekrar döndüremez. 12-13. Ey Bedrî, daima Allah'ın rızasını (gözet) ve Hz. Muhammed'in yaptıklarını yap, kurtulanlar cemaatinden olmak istersen Allah'a teslim ol, bütün iradeni (Allah'a) ver, bugünkü günde özel olan topluluğa katılmayı iste.]

Temmet tamâm

Bu dîvânî şâhibi müşârün ileyh eş-Şeyh Ma'lûmûd Bedreddîn Efendi hâzretleri Yeni Bağçe kurbunda Keçeciler'de Karabaş-ı Velî mahallesinde dergâh-ı şerîfde medfûndur. 'Uşşâkiyye'den, târîh-i irtihâlî 1197⁸⁷

⁸⁶ Bedriyâ vër külliye cüz'i irâdet iste sen: Bedrî cüz'i külli irâdetün vër iste A

⁸⁷ A nüshasında son şiirden sonra Salâhaddîn-i Uşşâkî'nin bir şiirine yer verilmiştir. Şiir hakkında bkz. Emine Yeniterzi, *Türk Edebiyatında Naatlar* (İstanbul: TDV, 1993), 50.

Göñül fikr ü hayâliñle şabâhlar yâ Resûlallâh / Olur şem'-i cemâliñle şabâhlar yâ Resûlallâh

'Alil-i pister-i hecrîñ enîn ü zâr eder dilden / Temennî-i vişâliñle şabâhlar yâ Resûlallâh

Şehrelerde göñül teşrîfñ özler dide-i câna / Tenezzül ihtimâliñle şabâhlar yâ Resûlallâh

Ziyâ-yı şem'-i ruşârñ nihân olur ise dilden / Hayâl-i zülf ü hâliñle şabâhlar yâ Resûlallâh

Leyâlî-i tahayyül içre dil bezm-i taşavvurda / Cemâl-i br-mişâliñle şabâhlar yâ Resûlallâh

Şeb-i gamda gürisne bi-nevâ dil h'ân-ı vaşlıñdan / Ümîd-i hoş-nevâliñle şabâhlar yâ Resûlallâh

Hadiş-i zülfünñ tahdiş ederse leyle-i hicrân / Şalâhi kıl ü kâliñle şabâhlar yâ Resûlallâh

Kaynaklar

- Ambros, Edith Gülçin. “Gülme, Güldürme, Gülünç Düşürme Gereksinimlerinden Doğan Türler”. *Nazımdan Nesre Edebî Türler*. Hazırlayanlar Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru ve Ali Emre Özyıldırım, 65-85. İstanbul: Turkuaz, 2009.
- Develi, Hayati. “18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine.” *Doğu Akdeniz*, s. 1 (1998): 27-36.
- Dilçin, Cem. *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. 8. bs. Ankara: TDK Yayınları, 2005.
- Galitekin, Ahmed Nezih. *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul Câmi, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütübhâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtin İmâretleri*. İstanbul: İşaret Yayınları, 2003.
- Hâfız Hüseyin Ayvansârâyî. *Vefeyât-ı Ayvansârâyî (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Hazırlayan Ramazan Ekinci. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017.
- Hüseyin Vassâf. *Mevlid Şerhi Gülzâr-ı Aşk*. Hazırlayanlar Mustafa Tatçı, Musa Yıldız ve Kaplan Üstüner. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2006.
- , *Sefîne-i Evliyâ*. Hazırlayanlar Mehmet Akkuş ve Ali Yılmaz, c. 4. İstanbul: Kitabevi, 2006.
- Kılıç, Mahmut Erol, “Cemâleddin Uşşâki.” *İslam Ansiklopedisi*. c. 7. İstanbul: TDV, 1993.
- Koç, Mustafa. *Revnakoğlu’nun İstanbul’u İstanbul’un İç Tarihi Fatih*. c. 3. İstanbul: Fatih Belediyesi, 2021.
- Süleymaniye Kütüphanesi-Revnakoğlu Koleksiyonu Mahmud Şevket Paşa ve Müteferrik Notlar 263.
- Turan, Lokman. “İstanbul Dergâhları Hakkında Bilinmeyen Bir Eser: Lutfî’nin Hânkâh-nâmesi.” *Türkbilig*, s. 22 (2011): 22-48.
- Yeniterzi, Emine. *Türk Edebiyatında Naatlar*. İstanbul: TDV, 1993.
- Yılmaz, Mehmet. *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler*. İstanbul: Kesit Yayınları, 2013.
- Ziyâ Paşa. *Harâbât*, İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1291 [1874].